

Formanden orienterer om valget af pave Frans

Indhold

1. Hvorfor Bergoglio?
2. Reaktioner på valget
3. Kardinal Bergoglio's tale på prækonklavet (i engelsk oversættelse)
4. Bergoglio og diktaturet i Argentina

1. Hvorfor Bergoglio?

Hvorfor valgte kardinalerne den argentinske kardinal Jorge Mario Bergoglio? Umiddelbart før konklavets begyndelse syntes Milanos ærkebiskop Angelo Scola jo ifølge medierne at være temmelig sikker på at blive valgt. Ja, den italienske bispekonference var så sikker, at den lod et lykønskningstelegram til ham offentliggøre, straks man havde set den hvide røg. Da Martin Breum fra DR lidt efter ringede til mig angående min deltagelse i aftenens Deadline, kunne han derfor sige: "Det blev Milanos ærkebiskop Scola." På mit spørgsmål, hvorfra han vidste det, var der en kort pause, hvorpå han indrømmede: "Nå ja, det er ikke blevet bekræftet endnu." Og det blev det som bekendt heller ikke, for det var ikke ham, der var blevet valgt.

Men hvorfor ikke? Den første forklaring lød som følger: Nogle dage før konklavets begyndelse havde en italiensk avis kunnet meddele, at de amerikanske kardinaler nu var indstillet på at støtte Scolas kandidatur, hvorfor han med opbakning fra Comunione e Liberazione- og Opus Dei-kardinalerne var så godt som valgt. Dette skulle have fået den tidligere statssekretær Angelo Sodano på 85 og hans efterfølger på posten den 78-årige Tarcisio Bertone til at træde i aktion. At de to mænd ellers afskyede hinanden som pesten, forhindrede dem ikke i at samarbejde og at smede en alliance sammen for at undgå Scola. Og den kardinal, de mente, bedst kunne samle et flertal, var netop argentineren Bergoglio. Et pavevalg afgøres altså ikke kun af Helligånden, også menneskelige faktorer spiller ind.

Journalistsnak? Ja, det er der ingen tvivl om, for det er svært at se den blandt kardinalerne så upopulære Bertone være i stand til at optræde som "pavemager". Og med hensyn til Sodano, så deltog han jo slet ikke i konklavet på grund af alder. Derfor er der vist mere hold John Allens forklaring, stykket sammen på grundlag af udtalelser af forskellige kardinaler efter valget - udtalelser, holdt i så generelle vendinger, at de ikke krænkede deres tavshedspligt. Her er de vigtigste:

1/ Kardinalerne var væsentlig bedre forberedt denne gang end i 2005. Det skyldtes, at de ikke skulle bruge de første to-tre dage af det ugelange prækonklave på at drøfte den tidligere paves begravelse, men straks fra dag ét kunne gå i gang med at tale om kirkens problemer og om hvilke egenskaber, den kommende pave skulle besidde.

2/ Kardinalerne havde større kendskab til hinanden end i 2005, fordi pave Benedikt havde gjort det til en skik at indbyde alle kardinaler til højtideligheden i forbindelse med udnævnelsen af nye kardinaler.

3/ Der var et udbredt ønske blandt kardinalerne om, at der skulle ryddes op i Vatikanet, og at kurien skulle reformeres. Ikke flere Vatileak-skandaler. Derved var kuriekardinalerne på forhånd diskvalificeret. Og med det politiske og økonomiske rod, der findes i Italien, gjaldt det også de italienske kardinaler, for de færreste kunne forestille sig, at en italiensk pave ville kunne bringe det vatikanske hus i orden.

4/ Kardinalerne ønskede en pastoral pave.

5/ Der var et ønske om, at den næste pave skulle komme fra et land uden for Europa. Ærkebiskoppen af Manila, kardinal Luis Tagle, var i den forbindelse en oplagt kandidat. Men med sine blot 55 år var han for ung. Ingen ønskede en pave, der kunne sidde i 25 år eller mere. Og da de afrikanske kardinaler gav udtryk for, at de mente, kirken i Afrika var for ung til at kunne levere en pave, var der kun Amerika tilbage.

6/ Blandt kardinalerne fra det amerikanske kontinent synes tre at have været på tale. Den ene var den canadiske kardinal Marc Ouellet, men som præfekt for Kongregationen for Biskopperne var han en kuriemand. Den anden var Odilo Scherer fra São Paulo i Brasilien og den tredje Bergoglio fra Buenos Aires. Sidstnævnte skulle have gjort et særdeles positivt indtryk, da han holdt sin tale på prækonklavet (læs den nedenfor).

Bergoglio havde også været en af favoritterne i 2005 og efter sigende dengang fået næst flest stemmer ved den sidste og afgørende afstemning, så nu samlede opmærksomheden sig om ham. At han var blevet otte år ældre og kun havde én fungerende lunge, syntes ikke at bekymre kardinalerne. Ja, mange så det vel blot som en fordel, for skulle han mod forventning vise sig ikke være opgaven voksen, ville der næppe gå så forfærdelig mange år, før man kunne vælge en anden.

2. Reaktioner på valget

Valget af Bergoglio synes overalt at have fremkaldt glæde og tilfredshed, for ikke at sige direkte begejstring. Endelig en pave, der ikke var europæer. Hans valg af pavenavnet Frans gjorde ikke begejstringen mindre, for dermed signalerede han, at han havde sin opmærksomhed rettet mod de fattige i verden. Hans ydmyghed og enkle livsførelse viste sig allerede, da han blev præsenteret på balkonen: Ingen mozzetta - den røde skulderkappe af silke med hvide hermelinskanter, paver normalt er iført - intet brystkors af guld eller forgyldt sølv. Blot et kors af træ.

Senere fik vi at vide, at han efter præsentationen afstod fra at køre tilbage til Casa Santa Marta i den pavelige limousine, men valgte at tage bussen sammen med de kardinaler, der lige havde valgt ham; at han dagen efter kørte til det hotel i Rom, hvor han havde boet før konklavet, for at betale sin regning; at han personlig ringede til en kiosk i Buenos Aires for at afbestille sit avisabonnement; at han under sin første audiens sad på en stol og ikke på den sædvanlige tronstol; og at han i hvert fald indtil videre ville blive boende i Casa Santa Marta - hvor hans værelse dog er blevet udskiftet med en suite - og indtage sine måltider sammen med hotellets øvrige beboere og gæster. Det sidste er jeg nu ikke sikker på, er sandt, for som ærkebiskop i Buenos Aires foretrak han ifølge forlydender at spise alene.

Nu skal selvfølgelig først pave Benedikts ting, møbler og omfattende bibliotek på 20.000 bind flyttes til det kloster i Vatikanet, hvor den afgående pave efter planen skal have sit ophold, men det at skulle bo i et renæssancepalæ bekommer næppe pave Frans vel. Det er ligesom ikke hans stil. Derfor vil han nok heller ikke bede en snes fremtrædende indendørsarkitekter om at nyindrette de pavelige gemakker for et millionbeløb, således som hans forgænger gjorde det i 2005. Ej heller skal vi forvente at se ham gå i håndsyede røde sko og bruge barbersprit og deodorant, specielt fremstillet af en italiensk designer. Den pave, der blev valgt den 13. marts, er med hensyn til stil og vaner pave Benedikts diametrale modsætning. Så på det område var valget et brud med hans og forgængerens Johannes Paul II's pontifikater - noget der godt kan undre, når man tænker på, at alle de kardinaler, der valgte ham, var udpeget af netop de to paver.

Mange kommentatorer har da også set valget som en tavs og indirekte kritik af pave Benedikt. Også i 2005 skulle der have været et ønske om at få reformeret kurien og et håb om, at kardinal Ratzinger ville kunne gøre det. Men han foretog sig som bekendt intet i den retning, hvad man efter min mening nu heller ikke havde kunnet forvente, for han var i alt systemets og traditionens mand. Ikke en Gorbatsjov, snarere en Brezjnev. Men om vi nu efter valget af Bergoglio vil få den glasnost og den perestrojka, som mange håber på, må tiden vise. Personlig tror jeg det ikke. Mere end en *Catholicism - pure and simple* skal vi nok ikke regne med. Men det er vel heller ikke så dårligt.

3. Kardinal Bergoglio's tale på prækonklavet

På prækonklavet havde kardinalerne hver fem minutters officiel taletid, hvor de kunne fremkomme med deres synspunkter. Den cubanske kardinal Jaime Lucas Ortega y Alamino blev så glad for det, Bergoglio havde sagt, at han bad om at få en kopi af hans tale. Han fik den og offentliggjorde den forleden i en cubansk avis med pave Frans' tilladelse. Her er den i US-engelsk oversættelse.

A diagnosis of the problems in the Church

Evangelizing implies Apostolic Zeal

1. Evangelizing pre-supposes a desire in the Church to come out of herself. The Church is called to come out of herself and to go to the peripheries, not only geographically, but also the existential peripheries: the mystery of sin, of pain, of injustice, of ignorance and indifference to religion, of intellectual currents, and of all misery.

2. When the Church does not come out of herself to evangelize, she becomes self-referential and then gets sick. (cf. The deformed woman of the Gospel). The evils that, over time, happen in ecclesial institutions have their root in self-referentiality and a kind of theological narcissism. In Revelation, Jesus says that he is at the door and knocks. Obviously, the text refers to his knocking from the outside in order to enter but I think about the times in which Jesus knocks from within so that we will let him come out. The self-referential Church keeps Jesus Christ within herself and does not let him out.

3. When the Church is self-referential, inadvertently, she believes she has her own light; she ceases to be the *mysterium lunae* [månenes mysterium] and gives way to that very serious evil, spiritual worldliness (which according to De Lubac, is the worst evil that can befall the Church). It lives to give glory only to one another.

Put simply, there are two images of the Church: Church which evangelizes and comes out of herself, the *Dei Verbum religiose audiens et fidente proclamans* [lyttende med religiøst ildhu til Guds ord og med troen forkynde det]; and the worldly Church, living within herself, of herself, for herself. This should shed light on the possible changes and reforms which must be done for the salvation of souls.

4. Thinking of the next Pope: He must be a man who, from the contemplation and adoration of Jesus Christ, helps the Church to go out to the existential peripheries, that helps her to be the fruitful mother, who gains life from "the sweet and comforting joy of evangelizing."

Han proklamerer altså her en kirke, der er åben over for verden, en kirke, der ikke kun tænker på sig selv, en kirke, der er parat til at gå ud til samfundenes periferi. Umiddelbart lyder det som et ekko af Det andet Vatikankoncil. I hvert fald ganske andre toner end dem, vi hørte fra Benedikt XVI, når han talte om nødvendigheden af at gøre kirken smallere.

4. Bergoglio og diktaturet i Argentina

Mange timer var der ikke gået efter valget, før medierne begyndte at skrive om Bergoglio's forhold til militærjuntaens blodige styre i årene 1976-1983. At kirkes biskopper - med undtagelse af Enrique Angelelli, der blev myrdet ved en fingeret trafikulykke i 1976 - bakkede op om styret, ved vi, men hvad med Bergoglio, der på det tidspunkt var provincial for jesuitterne i landet? Her er i forkortet og bearbejdet form, hvad den britiske avis The Guardian skrev den 15. marts:

"Disse mørke år, der fortsat deler nationen, kaster den længste skygge over valget af Bergoglio. "Jeg kan ikke tro det, jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre, jeg er så vred og ophidset," skrev Graciela Yorio i en mail til de argentinske aviser dagen efter valget. Hendes broder Orlando Yorio blev sammen med en anden jesuitepræst Francisco Jalics arresteret af militæret og holdt fangen og tortureret i fem måneder på en flådebase, hvor 5.000 mennesker blev myrdet af juntaens folk. De to præster tjente under Bergoglio, som i visse kredse er anklaget for at have svigtet, da de søgte hans beskyttelse. Hovedanklageren er journalisten Horacio Verbitsky, der i bogen "El Silencio" (Tavsheden) beskylder Bergoglio for at have spillet et dobbeltspil ved på den ene side at støtte de to præster i deres arbejde i slumkvartererne samtidig med, at han orienterede militæret om deres aktiviteter."

"Verbitsky tager ikke fejl, men han forstår ikke, hvor vanskeligt det dengang var for en mand i Bergoglios position," udtaler Robert Cox, en britisk journalist og tidligere redaktør af den engelsksprogede avis Buenos Aires Herald. "Jeg tror ikke, Bergoglio stak dem. Men han beskyttede dem ikke, han protesterede ikke. Han kunne have gjort mere."

Selv har Bergoglio i et interview i 2005 fortalt, at han gik i aktion samme nat, han hørte om kidnapningen af de to præster. Det lykkedes ham at erstatte den militærpræst, som holdt den daglige messe for juntalederen general Jorge Videla, så han en dag selv kunne holde den og bagefter få lejlighed til at tale med Videla om de to præster. Men hvad de talte om, ville Bergoglio ikke røbe. Og noget resultat kom der ikke ud af deres samtale.

Den argentinske sagfører Myriam Bregman, som stadig arbejder for at retsforfølge de ansvarlige for styrets grusomheder, siger at valget af Bergoglio giver hende en følelse af magtesløshed. I 2010 var det over for hende, at Bergoglio aflagde vidnesbyrd vedrørende Jalics og Yorio.

"Bergoglio nægtede at vidne i retten og gjorde brug af en lovbestemmelse om, at kirkens biskopper og præster selv kan vælge, hvor de vil lade sig afhøre. Til sidst accepterede han dog at se os i sit kontor, men han var meget tilbageholdende med at give oplysninger. Jeg forlod ham med en bitter smag i munden," siger hun.

Estela de la Cuadra er en anden, der er forfærdet over valget af Bergoglio. Hendes søster, der var gravid i tredje måned, forsvandt i 1977. Gennem forbindelser henvendte forældrene sig til jesuitergeneralen Pedro Arrupe, som satte dem i forbindelse med Bergoglio. Bergoglio skrev et brev til den biskop, der havde kontakt til juntaen. Men det eneste svar, familien fik fra biskoppen, var, at søsterens barn nu var i gode hænder.

Estela de la Cuadra mener derfor, at Bergoglio talte usandt, da han udtalte, at han ikke havde haft nogen viden om, at børn født i koncentrationslejrene blev bortadopteret til familier med tilknytning til juntaen. Hun er også rasende over, at Bergoglio som ærkebiskop nægtede, at gøre præsten Christian von Wernich til en lægmand, da han i 2007 blev idømt livsvarigt fængsel for syv mord, 42 voldtægter og 34 sager vedrørende tortur under militærstyret. Hun vil nu anmode om at måtte se klassificerede dokumenter i ærkebispedømmets arkiv og i Vatikanet.”

Det sidste vil selvfølgelig blive afvist. Men det kan godt kaste en skygge over pave Frans' pontifikat - især hvis Argentinas præsident Cristina Fernández de Kirchner går ind i sagen. Hun har steds været en ihærdig forkæmper for, at de ansvarlige for Argentinas beskidte krig, som man kalder juntatiden, skal stilles for en domstol. Som ærkebiskop så pave Frans anderledes på det, for da en lang række sager blev genåbnet 2006, udtalte han, at det ikke var nogen god idé at rode op i fortidens problemer. ”Vi skal opgive vreden og de endeløse konflikter, for vi tror ikke på kaos og uorden.”

Vatikanet har afvist alle beskyldninger mod pave Frans. Hans fortid er ren og de, der siger noget andet, er ateister, der hader kirken. Det er nok til en vis grad sandt. Den kendte befrielsesteolog Leonard Boff har da også forsvaret pave Frans. På det sidste er det desuden kommet frem, at Bergoglio havde hjulpet en ung mand fra Uruguay og hans broder, der var jesuit, med at flygte ud af Argentina. Men hvorfor hjalp han så ikke de to argentinske jesuitter med at flygte?

Mest belastede synes en fotografisk offentliggørelse af et notat, udarbejdet af en militærmand, om Jalics. Han skulle have været i kontakt med unge radikale i slumkvarterer og nogle nonner, der undergravede styret. Da det til sidst hedder: ”Disse oplysninger er givet af Bergoglio,” er hans fortid nok ikke helt så ren, som Vatikanet vil have os til at tro.

Lad mig til sidst citere, hvad pater Michael Campbell-Johnston SJ, der er tidligere provincial for de britiske jesuitter, skrev i *The Tablet* den 6. april:

”Jeg husker pave Frans, eller Jorgen Mario Bergoglio, som han hed, da han var provincial for jesuitterne i Argentina. Jeg mødte ham første gang i Buenos Aires i 1977. Det var dengang, da Chile, Argentina og Brasilien blev styret af brutale, højre-orienterede militærregimer. De baserede deres styre på princippet: ”Staten er absolut eller ingen ting. Staten kan ikke acceptere nogen begrænsning i dens absolutte magt.

Under påskud af at bekæmpe den internationale kommunisme tog staten den fulde kontrol over alle sider af det offentlige liv, inkluderet undervisning, kommunikation, arbejdsforhold, domstole og mange andre organer, som skulle have sikret den basale retssikkerhed. Enhver, der stillede spørgsmål steg ved dette, blev betragtet som en, der undergravede staten og forholdsregler som vilkårlige arrestationer og tortur blev retfærdiggjort. Dette bragte kirken i en prekær situation, fordi regeringerne selv hævdede at være katolske og at handle i overensstemmelse med Evangeliet.

Dette var situationen i Argentina, da jeg mødte pater Bergoglio. Jeg var blevet bedt om at visitere vor ordens sociale institutioner i Latinamerika, som i mange lande mødte modstand fra styret, ja undertiden blev direkte forfulgt. I nogle lande blev de derfor tvunget til at gå under jorden og handle i hemmelighed.

Men det var ikke tilfældet i Buenos Aires. Vor institution var i stand til at arbejde frit, fordi den aldrig kritiserede eller var i opposition til styret. Resultatet var, at emner som menneskerettigheder og retssikkerhed ikke kunne debatteres, ja slet ikke omtales. Det var det, jeg talte med Bergoglio om.

Han forsvarede institutionens passivitet, selv om jeg forsøgte at overbevise om ham, at den var ude af trit med, hvad vore øvrige sociale institutioner i Latinamerika gjorde. Vor samtale var meget lang, men også resultatløs, for vi nåede aldrig frem til enighed. På det tidspunkt anslog man, at der var 6.000 politiske fanger i Argentina og 20.000 "desaparecidos", mennesker som var forsvundet. Desuden var der vidnesbyrd om omfattende tortur og drab.

Da jeg var vendt tilbage til Rom, modtog jeg et brev, skrevet til paven og underskrevet af mere end 400 argentinske mødre og bedstemødre, som havde "mistet" deres børn eller andre slægtninge. De bad Vatikanet lægge pres på juntastyret, [så de kunne få at vide, hvad der var sket med dem]. Jeg afleverede brevet i Statssekretariat, men fik aldrig noget svar.

Dette er ikke skrevet for at bebrejde pater Bergoglio, men snarere for at vise i hvilken situation, han dengang levede. Skønt han bestemt ikke accepterede styret, synes der at have været lidt, han og vor institution kunne gøre for at ændre forholdene. Selv levede han et nøjsomt og enkelt liv og var meget respekteret af sine medbrødre i jesuiterordenen."

Kaare Rübner Jørgensen